

Методологічні підходи до екологічної освіти

Екологічна освіта стає пріоритетним напрямом державної стратегії сталого розвитку України. Вона повинна сприяти вирішенню екологічних проблем населенням країни у мінливих умовах навколишнього середовища. Така освіта покликана формувати суспільно-екологічний світогляд, правові позиції, комплекс наукових знань, здатність втілювати знання в практику, вміння співпрацювати один з одним; піднімати рівень культури людини і суспільства в цілому, удосконалювати моральні якості людей.

Екологічна освіта та виховання стають стрижнем сучасної освіти і служать ключем до перебудови його сучасних систем і суспільства в цілому. Особливо актуальна роль екологічної освіти як основи нової моральності і опори для розв'язання численних питань практичного життя людей.

Сьогодні екологічні проблеми включаються в усі навчальні програми, так як ці проблеми стають настільки серйозними і конкретними, що повинні бути задіяні всі канали впливу на особистість.

У період коли в біосфері відбуваються незворотні зміни, обмежуються життєві можливості людини, екологічна освіта набуває ще й особливий соціальний зміст.

«Екологічною освітою називають безперервний процес навчання, виховання і розвитку особистості, спрямований на формування системи наукових і практичних знань, ціннісних орієнтацій, поведінки і діяльності, що забезпечують відповідальне ставлення людини до навколишнього соціально-природному середовищі. Екологічна освіта має представляти цілісну систему, що охоплює все життя людини. Воно також ставить своєю метою формування світогляду, заснованого на уявленні про єдність з природою»[2].

На думку І.Зверева, екологічна освіта, передбачає наявність у людини твердих знань, переконань, готовність до діяльності, а також її практичні дії, які погоджені з вимогами дбайливого ставлення до природи [1].

Екологічна освіта має кілька аспектів:

- значення екологічних проблем і способів їх вирішення;
- розвиток системи інтелектуальних і практичних умінь по вивченню, оцінці, поліпшення стану навколишнього середовища;
- виховання ціннісних орієнтацій екологічного характеру;
- формування мотивів, потреб, звичок доцільного поведіння і діяльності, здатності до наукових та моральних суджень з екологічних питань;
- прагнення до активної практичної діяльності з охорони навколишнього середовища.

Невід'ємною частиною до здійснення екологічної освіти є підходи до самої екологічної освіти.

Ми виділяємо наступні підходи екологічної освіти:

- природничонауковий – полягає в нестачі у людей знань про природу, природні взаємозв'язки і наслідки впливу людини на навколишнє середовище. Рішення проблеми вбачається в навчанні як можна більшого числа людей екологічним знань через різні природно-наукові дисципліни: біологію, фізику, хімію, географію і т.д.;
- натуралістичний - основна ідея може бути сформульована як "вивчення природи на природі, а не через абстрактні теоретичні знання";
- глобально-біосферний - розглядає екологічну кризу як глобальне планетарне явище. Вихід бачиться в розумінні людьми суті глобальних екологічних проблем і політичних рішень, які концентрують зусилля світової спільноти;
- проблемний - розглядає кризу як результат сукупної дії вже існуючих екологічних проблем: забруднення навколишнього середовища, скорочення біорізноманіття, виснаження природних ресурсів і т.п. Він націлений на виховання у людей відповідальності за тих, хто поруч і подолання конкретно існуючих проблем. Рішення проблеми вбачається в навчанні людей конкретним навичкам з охорони або відновлення навколишнього середовища і розвитку у них особистої відповідальності за свої дії;
- ціннісний - розглядає екологічну кризу як результат переваги матеріальних інтересів над духовними. Створення умов для того, щоб люди знайшли свій шлях для возз'єднання з життям і світом - одне із завдань нового філософського напрямку - "глибинної екології";
- культурно-цивілізаційний - розглядає проблему як системну кризу цивілізацій для вирішення якої потрібно формувати осередки нової культури. Він пропагує норми поведінки, що завдають найменшої шкоди природі (економія води, вторинне використання і т.д.). Він перегукується з принципами багатьох релігійних і філософських вчень та констатує, що вирішення екологічних проблем неможливо без миру в усьому світі, дотримання прав людини та соціальної справедливості[3].

Отже, з усього різноманіття підходів можна виділити основний - природничонауковий підхід, в рамках якого навчання проходить через знання по предметам: біологія, хімія, географія і т.д. Цей підхід відображає бачення екологічної кризи як недолік знань про екосистемах різного рівня, про вплив на них людини.

Головною метою екологічної освіти є формування в учнівської молоді та суспільства в цілому екологічного світогляду на основі єдності наукових і практичних знань відповідального та позитивного емоційно-ціннісного ставлення до свого здоров'я, навколишнього середовища, поліпшення якості життя, задоволенню потреб людини.

Для досягнення цієї мети акцент навчального процесу повинен бути зосереджений на:

- формуванні знань, необхідних для розуміння процесів, що відбуваються в системі "людина-суспільство-природа", сприяння вирішенню локальних соціально-екологічних проблем;

- вихованні дбайливого ставлення до природи і виробленню активної громадянської позиції, заснованої на почутті причетності до вирішення соціально-екологічних проблем і відповідальності за стан навколишнього середовища;

- умінні аналізувати екологічні проблеми та прогнозувати наслідки діяльності людини в природі, здібностей самостійного і спільного прийняття і реалізації екологічно значимих рішень.

Проблема загального погіршення екологічного стану - недостатній або низький рівень екологічних знань населення. Вирішення цієї проблеми можливе лише через екологічну освіту та не може бути здійснене без допомоги вчителів природничих дисциплін :екології, біології, географії, хімії та ін.

Література:

1. Зверев И.Д. Охрана природы и экологическое воспитание школьников// Воспитание школьников.- 1985.- №6.- С.30-35.
2. Дагбаева Н.Ж.. Системный подход к экологическому образованию младших школьников //Начальная школа.-№6.-2003,- с.24.
3. Петросова Р.А., Голов В.П., Сивоглазов В. И.Методика обучения естествознанию и экологическое воспитание в начальной школе. - М., 1999.- с.23.